

مؤلفه های حکمرانی مطلوب در دوران کرونا با نگاهی به مصوبات ستاد ملی مبارزه با کرونا (با تأکید بر بعد حقوقی و مدیریتی)

فضه سلیمی^{۱*}، محمدباقر پارساپور^۲، زهرا نیکخواه فرخانی^۳

۱. استادیار، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.

۲. دانشیار، گروه حقوق، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۳. دانشیار، گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.

چکیده

بیماری کرونا یک بحران جهانی است که سیستم های حکومتی را متأثر نموده است. گذار از بحران ها، نیازمند تدابیر بخردانه است. حکمرانی یک فرایند پیوسته است که از طریق آن منافع متضاد همساز می شود و اقدامات همکاری جویانه اتخاذ می گردد. مؤخرترین نظریه در این مفهوم، حکمرانی مطلوب است که مشخصاً در هنگامه بحران، میزان اهمیت آن دوچندان می گردد. حکمرانی خوب محصول مشارکت مطلوب سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی است. مؤلفه های حکمرانی مطلوب از دیدگاه بانک جهانی، سازمان ملل متحد و اندیشمندان این حوزه، متعدد است. ستاد ملی مبارزه با کرونا به دستور مقام معظم رهبری و بر اساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی اسفند ماه ۱۳۹۸ تشکیل گردید تا در خصوص مقابله با بیماری کووید-۱۹ از جمله اعلام تعطیلی ها و سایر تدابیر محدود کننده در موارد تخلف از دستورالعمل های بهداشتی تصمیمات مقتضی را اتخاذ نماید. در این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی تلاش شده است تا ضمن تعیین حدود صلاحیت ستاد مذکور در قاعده گذاری، به تبیین مؤلفه های حکمرانی مطلوب در این دوران با توجه به مصوبات یگانه مقنن در این حوزه بپردازد. از دیدگاه نگارندگان، مصوبات ستاد ملی کرونا به عنوان یکی از شوراهای فرعی شورای عالی امنیت ملی، فراتر از قانون عادی است و از میان مؤلفه های موجود؛ کارایی و اثر بخشی، شفافیت و پاسخگویی و اجماع محوری در مصوبات بازشناسی شد.

واژگان کلیدی: کرونا، حکمرانی مطلوب، کارایی، شفافیت، اجماع محوری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۷/۰۴

* نویسنده ی طرف مکاتبه:

فضه سلیمی

آدرس: کیلومتر ۴ جاده اسفراین، دانشگاه

بجنورد، دانشکده علوم انسانی

کد پستی: ۹۴۵۳۱۵۵۱۱۱

تلفن: ۰۹۱۵۱۰۳۱۵۱۰

Email: fe.salimi@ub.ac.ir

مقدمه

بیماری کرونا یک اپیدمی جهان شمول است و همه ارکان اجتماع بشری را تحت الشعاع قرار داده است؛ با این وجود تجربه برخی کشورها در مقابله با این بیماری و مسائل پیرامونی آن رضایت بخش و قابل اتکاء بوده است. بی شک خبرگان این مهم را ناشی از حکمرانی خوب می دانند. آخرین تئوری در زمینه مفهوم حکمرانی، حکمرانی مطلوب است.

سازمان ملل، شاخص و ملاک هایی را برای حکمرانی مطلوب تبیین نموده است که توجه و تأکید آن بر تأمین حقوق شهروندی و مشارکت شهروندان در تصمیم گیری و اجرای آن است. این نهاد هشت شاخص اجماع محوری، مشارکت، شفافیت و پاسخگویی، مسئولیت پذیری، کارآیی و اثربخشی، حاکمیت قانون، عدالت و انصاف را به عنوان مؤلفه های حکمرانی مطلوب تبیین نموده است. وفق جدیدترین تعریف ارائه شده توسط بانک جهانی، حکمرانی مطلوب، در اتخاذ سیاستهای پیشبینی شده، آشکار و صریح دولت؛ بوروکراسی شفاف؛ پاسخ گویی دستگاه های اجرایی در قبال فعالیتهای خود؛ مشارکت فعال مردم در امور اجتماعی و سیاسی و نیز برابری همه افراد در برابر قانون تبلور می یابد. عناصر حکمرانی خوب می تواند توسط مجموعه ای از مؤسسات اجتماعی-سیاسی تقویت شود. این عوامل زیرساخت عمومی و سایر عوامل توسعه نامیده می شود و با توجه به قانون اساسی منسجم، قوه قضاییه مستقل، قدرت سیاسی دموکراتیک و منطقی و سیستم فرهنگی سازگار سه ستون GIRD هستند (۱).

بر اساس شاخص های ارائه شده توسط بانک جهانی در سال

پیامهای کلیدی

حکمرانی مطلوب در بحران کرونا، اهمیت دوچندان دارد.

- حکمرانی خوب محصول مشارکت مطلوب سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی است.

- مصوبات ستاد ملی کرونا به عنوان یکی از شوراها، شورای عالی امنیت ملی، فراتر از قانون عادی است.

- مؤلفه های کارایی و اثر بخشی، شفافیت و پاسخگویی و اجماع محوری در مصوبات ستاد ملی کرونا قابل شناسایی است.

۲۰۰۲، می توان مؤلفه های حکمرانی مطلوب را موارد ذیل معرفی نمود؛

- حق اظهارنظر و پاسخگویی؛ بدین مفهوم که مردم بتوانند دولت را در مقابل آنچه انجام می دهد بازخواست کرده و طرف پرسش قرار دهند.

- ثبات سیاسی و عدم خشونت؛ این شاخص به میزان ثبات رژیم حاکم و رهبران آن، درجه احتمال تداوم سیاست های جاری در صورت مرگ و میر یا تغییر رهبران و دولتمردان فعلی می پردازد.

- کارایی و اثر بخشی دولت؛ کارآمدی دولت در انجام وظایف محوله که شامل مقولات ذهنی همچون کیفیت تهیه و تدارک خدمات عمومی یا کیفیت نظام اداری، صلاحیت و شایستگی کارگزاران و استقلال خدمات همگانی از فشارهای سیاسی است.

وجود، کاستی هایی در حوزه مدیریت بحران کرونا مشاهده شد و این موضوع با حکمرانی مطلوب ارتباط مستقیم دارد. قاعده گذاری مؤخر در این حوزه، عموماً توسط ستاد ملی مبارزه با کرونا که تقریباً همزمان با اعلام رسمی شیوع بیماری کرونا در ایران در اسفند ۱۳۹۸ به موجب مصوبه شورای عالی امنیت ملی و تأیید رهبر انقلاب تشکیل شد، صورت می گیرد. این ستاد صلاحیت کلیه تصمیم گیری ها در خصوص اقدامات ضروری درباره مقابله با بیماری کووید-۱۹ از جمله اعلام تعطیلی ها و سایر تدابیر محدود کننده درخصوص تخلف از دستورالعمل های بهداشتی را دارد. مصوبات ستاد ملی کرونا شهریور ماه ۱۳۹۹ منتشر گردید؛ در این پژوهش به بررسی و تحلیل این مصوبات از نظرگاه حکمرانی مطلوب پرداخته ایم. با توجه به مؤخر بودن همه گیری بیماری کرونا و بحران های ناشی از آن، وجود تحقیقی جامع در این حوزه از ضروریات می نماید؛ پوشیده نیست که مقابله با این پاندمی، تلاش ویژه در همه حوزه ها را می طلبد و پرداختن به مؤلفه های حکمرانی مطلوب می تواند مسیر روشنی را برای حاکمیت در جهت عملکرد بهتر مهیا سازد. بحران کرونا نیاز به قاعده گذاری ویژه به جهت شرایط خاص موجود دارد تا حکمرانی مطلوب در پرتو آن محقق گردد. نکته حایز اهمیت امکان بهره مندی از پژوهش حاضر و الگوی ارائه شده در آن در بحران های مشابه است. هدف این پژوهش استنتاج مؤلفه ها و زیرمؤلفه های حکمروایی مطلوب از مصوبات ستاد مبارزه با کرونا با هدف شناسایی شکافهای موجود میان وضعیت مطلوب حکمروایی در مصوبات فعلی با دیدگاه حقوقی - مدیریتی است چارچوب مفهومی روند انجام پژوهش به شرح زیر است:

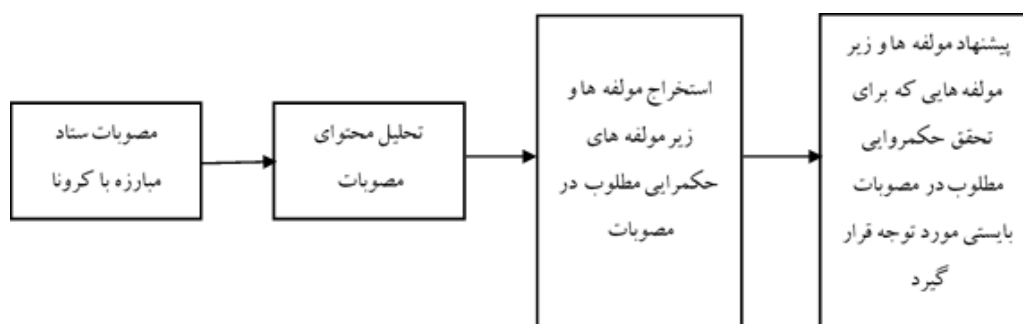
- بار مالی مقررات؛ بر روی سیاست های ناسازگار با بازار تمرکز دارد؛ سیاست هایی از قبیل قیمت گذاری، عدم نظارت کافی بر سیستم بانکی و همچنین هزینه وضع قوانین برای محدودیت بیش از اندازه تجارت خارجی.

- حاکمیت قانون؛ میزان احترام دولت مردان و شهروندان یک کشور برای نهادهای واضع قانون و حل اختلاف قائل هستند.

- کنترل فساد؛ مقابله با استفاده از خدمات عمومی برای منافع شخصی.

اساس حکمرانی خوب بر قاعده گذاری مطلوب، اجرای صحیح قوانین موجود و توأم با نظارت مستمر در همه زمینه ها و ارکان اجتماع، بنا نهاده شده است؛ چراکه حکمرانی شامل وضع قواعد برای اعمال قدرت و حل و فصل تعارضات در چارچوب قانون است. حکمرانی خوب را می توان آشتی آرمان های دولت رفاهی (درمقابل دولت ناظم) و اصل حاکمیت قانون دانست (۲). در بسیاری از کشورها قوانین مفصلی برای ساماندهی مدیریت بحران کشور تصویب نموده اند. مدیریت بحران در دنیای امروز، یک امر حوزه عمومی محسوب می شود و بحران، جریان کلی و نگرش پذیرفته شده عمومی سیاست ها و برنامه ها را بر مداخله هرچه بیش تر دولت و در واقع برعهده گرفتن مسئولیت های بزرگ تر و گسترده تر حکومت استوار می کنند و بدیهی است تسهیل و تضمین اطمینان بخش مدیریت بحران نیازمند تکیه بر سازوکارهای قانونی و کاربست ظرفیت های نهفته در نظم حقوقی است.

در نظام حقوقی ایران نیز در این زمینه قاعده گذاری به عمل آمده است که از جمله آن می توان به قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور مصوب ۱۳۸۷ اشاره کرد؛ با این

شکل شماره ۱: چهارچوب مفهومی تحقیق

۱-۱. پیشینه پژوهش

در حوزه مؤلفه های حکمرانی مطلوب در دوران کرونا تا آنجایی که نگارندگان استقرا نموده اند، پژوهشی صورت نگرفته است، لکن در حوزه مؤلفه های حکمرانی مطلوب پژوهش هایی به زیور طبع آراسته شده است که ذیلاً به آنها اشاره می گردد؛ امام جمعه زاده (۱۳۹۶) در تحقیق خود معتقد است؛ با استقرار شاخص های الگوی حکمرانی خوب و هم افزایی و شراکت بین بازیگران اصلی توسعه یعنی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی جامعه همکار و دولت کارآمد سازماندهی خواهد شد. از طرفی دیگر بین شاخص های الگوی حکمرانی خوب و توسعه همه جانبه ارتباط وجود دارد (۳).

عباسی (۱۳۹۷) مسأله اصلی مدیریت بحران ها که از امور عمومی و اداری دولت های امروزی تلقی می شوند را کارآمدی نهادهای مدیریت بحران می داند؛ لذا تطبیق مؤلفه های حکمرانی خوب خصوصاً مؤلفه «کارایی و اثربخشی» با قواعد موجود صلاحیت نهادهای مدیریت بحران در نظام حقوق اداری ایران را ضروری می داند (۲).

علیخانی (۱۳۹۸) ضمن امکان سنجی ظرفیت های مشارکت جویانه قانون اساسی ایران و دستورات و توصیه های نظریه حکمرانی خوب برای افزایش مشارکت شهروندان توسعه، جامعه مدنی را منجر به توسعه اجتماعی و سیاسی نظام ایران و نزدیکی به مؤلفه های حکمرانی خوب می داند (۴).

باطنی (۱۳۸۵) در بررسی دولت الکترونیک، این نهاد به مثابه شمشیری دو لبه می داند که می توان با پیش بینی، برنامه ریزی و مدیریت دقیق و ایجاد بسترهای مناسب تکنیکی، حفاظتی و قانونی زمینه کارایی و اثربخشی هرچه بیشتر آن را فراهم و زمینه بسط عدالت و قسط را ایجاد نمود؛ در غیر این صورت بستری برای تشدید تبعیض و بی عدالتی، گسترش سوء استفاده صاحبان قدرت، نقض حقوق شهروندان و افزایش ارتکاب جرائم در عرصه ای جدید و با امکاناتی بیشتر را فراهم می آید. حبیب زاده (۱۳۹۲) در تحقیق تأثیر حکمرانی مطلوب بر حق توسعه، حقوق بشر را معیار ماهوی حکمرانی مطلوب می داند و حکمرانی مطلوب که بر مبنای ارزشها، هنجارها و اصول

مساوات و عدم تبعیض، مشارکت و همراهی، قدرت دهی و آزادی بیان، شفافیت، اعتماد، کاهش فساد از طریق شفافیت، شراکت و اتحاد قرارداد را برای دستیابی به اهداف حق بر توسعه ضروری می داند (۵).

بشیری (۱۳۹۰) در بررسی خود خصوصی سازی و ایجاد دولت حداقل را به تنهایی از الزامات رشد و توسعه انسانی نمی داند و اعتقاد دارد ضروری است در کنار کوچک سازی حجم فعالیت های دولت و گذر از اقتصاد دولتی به خصوصی، برخی الزامات مانند حاکمیت قانون، شفافیت و ارتقای کارآمدی اتخاذ گردد (۶).

۲-۱. روش تحقیق

این پژوهش از نظر ماهیت تحقیق، تحقیق توصیفی - تحلیلی است و در آن از روش تحلیل محتوایی و بررسی اسنادی استفاده شده است. جامعه مورد مطالعه تحقیق شامل تمامی مصوبات ستاد مبارزه با کرونا از ابتدای شکل گیری تا انتهای آبان ماه ۹۹ است. ابزار جمع آوری اطلاعات و داده های پژوهش فیش، چک لیستها و فرمهای محقق ساخته بوده است برای تفسیر و تحلیل داده ها از روش تحلیل توصیفی بهره گیری شده است. در این پژوهش تحلیل محتوای اسناد به روش گال و همکاران (۱۹۹۴) در پنج مرحله انجام شد. در مرحله اول مصوبات یادشده مورد مطالعه دقیق قرار گرفت و تمام گزاره هایی که انتظار میرفت بتوان از آنها سیاستهایی را برای تدوین برنامه استنتاج کرد، استخراج شد. در مرحله دوم روش مقوله بندی مناسب انتخاب و سعی شد تا هر مقوله نماینده یک متغیر مجزا باشد که به اهداف پژوهش مربوط است. در مرحله سوم هر یک از گزاره های جمع آوری شده برای قرار گرفتن در هر یک از مقوله ها نشانه گذاری شده اند به عبارت دیگر، هر یک از

گزاره های استخراج شده از اسناد فرادستی مورد بررسی قرار گرفت تا مشخص شود آیا پدیده توصیف شده در آن، در یکی از مقوله ای مورد نظر جای میگیرد یا خیر. در مرحله چهارم مقوله بندی با روش کدگذاری باز و کدگذاری محوری انجام شد. در کدگذاری باز، تمام داده ها بدون اینکه هیچ اولییتی بین داده ها در نظر گرفته شود، تحلیل و در چندین مقوله دسته بندی شدند و در کدگذاری محوری، چندین مقوله اصلی که بتوان سایر مقوله ها را از درون آن استخراج کرد، انتخاب و سیاستهای مورد نظر در قالب مقوله ها تدوین شدند. در نهایت، در مرحله آخر داده ها پردازش و نتایج تفسیر شدند.

۲-۲. یافته های تحقیق

حکمرانی مطلوب بر اساس تعریفی که بانک جهانی ارائه نموده است؛ شامل مکانیسم ها، فرایندها و نهادهایی است که از طریق آنها شهروندان و گروه ها و نهادهای مدنی منافع خود را پیگیری و حقوق قانونی خود را اجرایی کرده، تعهداتشان را عملی و تفاوت هایشان را تعدیل می نمایند (۷). حکمرانی خوب محصول مشارکت مطلوب سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی است. حاکمیت، محیط سیاسی و حقوقی بارور به وجود می آورد، بخش خصوصی اشتغال و درآمد را پدید می آورد و جامعه مدنی تعامل گروه های فعال برای مشارکت را تسهیل می نماید (۸)؛ بر این اساس حکمرانی مطلوب ایجاد نوعی تعادل ساختاری میان بخش های جامعه است.

۲-۱. حدود صلاحیت قانونی ستاد مبارزه با کرونا

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مانند قوانین اساسی دیگر کشورها که حکومت مبتنی بر قانون و با ساختارهای قانونی دارند، حوزه صلاحیت و عملکرد هر یک از نهادها را تعیین نموده

و در واقع تقسیم وظایفی به عمل آورده است. قانون اصل تفکیک قوا را ضمن اصل پنجاه و هفتم پذیرفته و حوزه عمل و محدوده صلاحیت هر یک از قوای سه گانه را مشخص کرده است. التزام به روش تعیین شده در قانون اساسی و عدم انحراف از آن و عدم تداخل نهادها در وظایف یکدیگر و به خصوص ندادن صلاحیت های مربوط به نهاد های موجود در قانون اساسی به دیگر نهادها که مبنای قانون اساسی ندارند، به جست و جو صحیح امور و حفظ حقوق مردم کمک می کند (۹).

از مهمترین راهبردهای تامین امنیت ملی، ایجاد نهادهای فراقوه ای با صلاحیت اتخاذ تصمیم های الزام آور، در خصوص مسائل کلان دفاعی و امنیتی کشور است. در نظام حقوق اساسی ایران، شورای عالی امنیت ملی وفق اصل ۱۷۶ قانون اساسی، تصمیمات آن پس از تأیید مقام قابل اجراست (۹). قانون اساسی تشکیل شوراهای فرعی را به تناسب نیاز به شورای عالی امنیت ملی سپرده است و تعیین حدود اختیارات آنها به موجب قانون است؛ بنابراین ابتکار تشکیل شوراهای فرعی در اختیار شورای عالی امنیت ملی و تعیین وظایف و اختیارات باید به موجب قانون باشد (۱۰). سوال اساسی این است که؛ حدود اختیارات ستاد مبارزه با کرونا تا کجاست و آیا این ستاد می تواند در خصوص موضوعات مرتبط با تشکیل این ستاد به وضع مجازات پردازد؟

برخی از حقوق دانان بر این اعتقاد هستند که؛ در علم حقوق، اصلی به نام قانونی بودن جرم و مجازات داریم؛ طبق اصل ۳۶ قانون اساسی، حکم به مجازات و اجرای آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد. قانونگذاری در صلاحیت انحصاری مجلس است و تحت نظارت شورای نگهبان است. با این اوصاف، تصویب مجازات در ستاد ملی مقابله با کرونا

وجهی ندارد؛ مصوبات ستاد ملی کرونا در حکم مقررات اجرایی هستند و جایگاهی پایین تر از قوانین مصوب مجلس دارند؛ بنابراین اگر منظور مسئولان ستاد، مقررات عام جزایی و مدنی موجود باشد، منعی وجود ندارد؛ لکن اگر ستاد ملی مقابله با کرونا قصد وضع حکم و قاعده جدید به عنوان مجازات برای عموم مردم داشته باشد، خلاف قانون اساسی و رویه های حقوقی است. اصل بر عدم صلاحیت ستاد ملی مقابله با کرونا در چنین مواقعی است و غیر از آن، خلاف اصل ۳۶ قانون اساسی است.

برخی دیگر بر این عقیده هستند که؛ به طور اصولی تشکیل ستادها در شرایط بحرانی مثل شوراهای دوران جنگ و ستاد تدابیر ویژه و مواردی از این دست در همه دنیا امری متداول می باشد و خصوصیات و خصلت این ستادها موقتی بودن و تصمیم گیری در مسائل آبی و فوری برای عبور از بحرانها است و در صورتی که این تصمیمات نیاز به تداوم داشته باشد ارجاع به مراجع قانونی گذاری صورت می گیرد. بنابراین این تصمیمات موقتی است و برای شرایط بحرانی اتخاذ می شود. ستاد مبارزه با کرونا به عنوان یکی از شوراهای فرعی شورای عالی امنیت ملی تشکیل شده و در نتیجه مصوبات این ستاد به مثابه مصوبات شورای عالی امنیت ملی است. طبق اصل ۱۷۶ مصوبات شورای عالی امنیت پس از تأیید مقام رهبری قابل اجرا است و رییس ستاد ملی کرونا، رییس شورای عالی امنیت ملی نیز هست. مصوبات این ستاد، قانون به معنی مصطلح آن که باید توسط مجلس تصویب شود و به تأیید شورای نگهبان برسد، نیست. آنچه در بخش مجازاتها آمده، عمدتاً مجازات هایی در حیطه تخلفات اداری است و یا در جایی از ورود افراد به مکان های عمومی جلوگیری شده است. بسیاری از این موارد با قوانین موجود سازگاری دارد.

شورای نگهبان و دکترین حقوقی موجود، می توان به این عقیده بود که؛ تلقی مصوبات ستاد (به عنوان شورایی فرعی)، به منزله هنجارهایی در حد مقررات اجرایی، صحیح نخواهد بود؛ چراکه پیش بینی صلاحیت شوراهای فرعی تحت لوای شورای عالی امنیت ملی، در سند بنیادین قانون اساسی بلا وجه است. علاوه بر این صلاحیت تبیین شده برای این شورا با ماهیت مقررات اجرایی که به منزله شرح قانون عادی است، مغایر است؛ لذا با عنایت به رویه قضایی موجود در دیوان عدالت اداری - که مصوبات شورای عالی امنیت ملی را غیر قابل نقض توسط قانون مؤخر می داند- و مشروحات فوق، می توان مصوبات ستاد را به عنوان شورایی فرعی از شورای عالی امنیت ملی فراتر از قانون عادی در نظر گرفت و با توجه به تبعیت مصوبات این ستاد از شورای عالی، تا هنگامی که این مصوبات مغایر مصوبات شورا عالی نباشد، می بایست لازم الاجرا تلقی نمود. لازم الاتباع بودن مصوبات این ستاد، محدود به مقررات اجرایی و تخلفات نبوده و بر اساس اصل ۳۶ قانون اساسی، امکان اعمال مجازات عمومی برای عامه مردم را نیز دارد.

تجزیه و تحلیل اطلاعات به عنوان فرایندی از روش علمی یکی از پایه های اساسی و اصلی هر پژوهش است. پس از تبیین محدوده صلاحیتی ستاد مبارزه با کرونا از نظر گاه حقوقی، همان گونه که اشاره شد تمامی مصوبات ستاد مبارزه با کرونا از ابتدای شکل گیری تا انتهای آبان ماه سال ۱۳۹۹ به منظور استنتاج مولفه ها و زیر مولفه های حکمروایی مطلوب، بررسی شد که یافته های آن به قرار زیر است.

۲-۲. کارآیی و اثربخشی

بیماری همه گیر COVID-19، دولت را برای اجرای کارا و اثربخش سیاست ها، استراتژی ها و ابزارهای نهادینه شده برای

برخی دیگر بر این عقیده هستند که؛ از تبصره ماده ۱۹ قانون دیوان عدالت مصوب ۱۳۵۸ و تبصره ماده ۱۲ قانون تشکیلات و آئین دادرسی دیوان عدالت اداری می توان این نظر را استخراج کرد که مصوبات شورای امنیت از نظر سلسله مراتب بالاتر از مصوبات دولت و قوانین تقنینی مجلس است و رویه دیوان عدالت اداری در چند پرونده مؤید جایگاه برتر مصوبات شورای عالی امنیت است و حتی می توان مصوبات این ستاد را به منزله «حکم حکومتی»، از جمله اختیارات حاکم جامعه در صدور دستور و مقررات، لازم الاجرا تلقی کرد. از طرفی، مشروح مذاکرات شورای بازنگری قانون اساسی در سال ۱۳۶۹ حکایت از آن دارد که اعضای شورای بازنگری قانون اساسی بر این عقیده بوده اند که مجلس شورای اسلامی نمی تواند در مورد فرایند لازم الاجرا شدن مصوبات شورای عالی امنیت ملی قانونگذاری کنند؛ اما این اختیار برای مجلس متصور است که در خصوص برخی مسائل مربوط به شورای عالی امنیت ملی نظیر تعیین وظایف و اختیارات شوراهای فرعی آن همچون ستاد ملی مبارزه با کرونا قانون وضع نماید. از دیگر سوی، بر اساس نظریه شورای نگهبان در سال ۱۳۸۹ در مورد لایحه برنامه پنجم پنج ساله توسعه جمهوری اسلامی ایران ناظر بر تعیین تکالیف دولت در خصوص گسترش انرژی های پاک و اصلاحاتی که نسبت به لایحه اعمال نمود، این نتیجه گیری را روشن می کند که از نگاه مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام، مصوبات شورای عالی امنیت ملی نسبت به قوانین عادی، جایگاه بالاتری دارد. مشابه همین برداشت در مورد اعتبار و آثار حقوقی مصوبات تشکیل ستاد تدابیر ویژه مقابله با تحریم در سال ۱۳۹۴ وجود دارد.

با عنایت به مشروح مذاکرات شورای قانون اساسی، نظریات

اطمینان از حمایت اجتماعی برای همه، به ویژه افراد بسیار فقیر و آسیب پذیر، ترغیب کرده است. از جمله مصائب اقتصادی مطروحه در دوران کرونا؛ تحریم های موجود، فشار فزاینده هزینه های بخش درمان بر بودجه کشور، احتکار برخی مواد مورد نیاز در شرایط این بحران، تعطیلی برخی اصناف و مشکلات عدیده قشر آسیب پذیر، چگونگی تخصیص منابع و فرآیندهای اجرایی توسط بخش عمومی بوده و هست و لزوم قاعده گذاری مطلوب (اعم از وضع، اصلاح و مقررات زدایی) برای دستیابی به مؤلفه های حکمرانی خوب را عیان می سازد. در برخی زمینه ها دولت قواعدی از جمله بخشودگی مالیاتی، بهبود شرایط بازپرداخت وام ها وضع نموده و از طریق دستگاه قضا با محتکران برخورد نمود.

پس از تحلیل و کنکاش در مصوبات ستاد مبارزه با کرونا، مشخص گردید دو زیر مؤلفه "تهیه و تدارک خدمات عمومی" و "نظام اداری" از زیر مؤلفه هایی محسوب می شود که در مصوبات ستاد هم از منظر کیفی و هم کمی به آن پرداخته شده است. ذیلاً به تبیین برخی مصوبات مربوط به کارایی و اثر بخشی پرداخته می شود.

۲-۱-تهیه و تدارک خدمات عمومی

تهیه و تدارک خدمات عمومی به معنی توجه و تمایل دولت به تامین تجهیزات، منابع و مواد اولیه و مایحتاج مورد نیاز کادر درمان، کارکنان شاغل در سازمانها و عموم مردم و توزیع عادلانه و مدبرانه آن است. در ذیل مصوباتی که در این خصوص در ستاد مبارزه با کرونا به تصویب رسیده، بیان شده است.

- وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدامات لازم برای افزایش ظرفیت کارخانجات تولیدکننده ماسک و مواد ضد عفونی کننده را به عمل آورد تا میزان عرضه این تولیدات به حدی با شد که

امکان توزیع آن در داروخانه های بخش خصوصی با هماهنگی سازمان غذا و دارو و به صورت گسترده فراهم شود (بند ۱۲ جلسه پنجم ستاد مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۹).

- وزارت صنعت، معدن و تجارت تدابیر لازم برای ثبات ذخایر کالایی مورد نیاز دوران شیوع اپیدمی را به عمل آورد (بند ۷ جلسه هشتم ستاد مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۴).

- تولید تجهیزات و کالاهای مورد نیاز برای مقابله با کرونا در اولویت صنایع قرار گیرد (بند ۲۰). واردات تجهیزات و کالاهای مورد نیاز برای مقابله با کرونا به میزان کمبود تولیدات، به صورت فوق العاده در دستور کار قرار گیرد. نیازهای ارزی برای واردات موارد مرتبط با کرونا با ارز نیمایی در اولویت قرار گیرد (بند ۲۲). برای کاهش خروج افراد از منزل و تماسهای غیرضروری، افزایش ظرفیت شبکه توزیع و خرید الکترونیک با ارایه مشوق های اقتصادی با همکاری وزارت ارتباطات، و فناوری اطلاعات در دستور کار قرار گیرد (بند ۲۳). برای کاهش خروج افراد از منزل و تماسهای غیرضروری، افزایش ظرفیت شبکه توزیع و خرید الکترونیک با ارایه مشوق های اقتصادی با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت در دستور کار قرار گیرد (بند ۲۴). ارتباط مؤثر با کشورهای همسایه برای تداوم تجارت و حمل و نقل تقویت شود (بند ۲۵) (جلسه نهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۲).

- به سازمان غذا و دارو اجازه داده میشود با رعایت اصل حمایت از تولید داخلی، نسبت به صدور مجوز موقت بدون دریافت تعرفه مقرر، برای واردات مواد اولیه و (IRC) صدور مجوز یک ماهه برای تولید دارو، تجهیزات، ماسک، لباس و تجهیزات حفاظتی، الکل و مواد ضد عفونی کننده بر پایه الکل که برای پیشگیری، درمان و کنترل ویروس کرونا مورد نیاز

- به منظور رعایت مصوبات ستاد ملی مدیریت کرونا، به واسطه تعطیلی اصناف و واحدهای ارائه کننده خدمات و حضور حداقلی کارکنان دولت، وجوه مصرف نشده، مربوط به اعتبارات هزینه های و اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور، به سال ۱۳۹۹ منتقل میشود تا در راستای موافقتنامه سال قبل در سال جاری مصرف شود. برای هزینه های جاری تا پایان خرداد و هزینه های عمرانی تا پایان شهریور مهلت داده میشود (بند ۴ جلسه پانزدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۲۴).

- بسته جبرانی اقتصادی به مبلغ بیش از (۱۰۰) هزار میلیارد تومان شامل (۸۰۰۰) میلیارد تومان حمایت از خانوار (تسهیلات و حمایت معیشتی)، (۱۲۰۰۰) میلیارد تومان حمایت از بخش بهداشت و درمان، (۵۰۰۰) میلیارد تومان حمایت از صندوق بیمه بیکاری و (۷۵۰۰۰) میلیارد تومان تسهیلات ارزان قیمت برای بنگاههای آسیب دیده تصویب شد (بند ۷ جلسه دوازدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۹).

- ضرایب ارزش افزوده رسته های صنفی موضوع بند (و) تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور به مدت یک سال (تا پایان سال ۱۳۹۹) تمدید میشود. (بند ۶ جلسه نوزدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۱).

- سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است نسبت به تأمین اعتبار و تخصیص مابه التفاوت نرخ (هشت) درصد (۰/۸) یارانه تسهیلات قرض الحسنه اعطایی تا سقف (۲۶) هزار میلیارد تومان از محل اعتبارات سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ اقدام کند. - برای حداکثر تعداد (۴) میلیون خانوار کم درآمد دو نفره و بالاتر با تشخیص وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی معادل (۲) میلیون تومان تسهیلات یادشده پرداخت می شود (بند ۹ جلسه بیستم

میباشد، اقدام نماید (بند ۶ جلسه سیزدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۱۲).

- شرکتهایی که از زمان شروع کرونا، با استفاده از ارز دولتی یا نیمایی به درخواست سازمان غذا و دارو اقدام به واردات دارو و لوازم مصرفی نموده اند و در حال حاضر سازمان یادشده اعلام عدم نیاز نموده است، می توانند با هماهنگی وزارتخانه های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و صنعت، معدن و تجارت این کالاها را صادر کنند و از محل ارز حاصله دارو و تجهیزات اعلام شده توسط سازمان غذا و دارو وارد و به نحو مقتضی توزیع کنند (بند ۱۰ جلسه بیست و هفتم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۴/۱۴).

۲-۲-۲- کیفیت نظام اداری

برای اطمینان از تأمین و توزیع عادلانه و مدیرانه خدمات عمومی، نیازمند برخورداری از ساختاری مسجم و کارآمد هستیم که علاوه بر توجه به افزایش بازدهی، افزایش سطح اثربخشی را نیز مطمح نظر قرار دهد. در ادامه به چند نمونه از مصوبات این زیر مؤلفه اشاره شده است.

- وزارتخانه های امور خارجه و راه و شهرسازی تدابیر لازم برای ارتباط فعال با همسایگان و دیگر کشورها برای باز ماندن مرزها و حفاظت از تبادلات تجاری و انسانی را اتخاذ نمایند (بند ۸). وزارت صنعت، معدن و تجارت کلیه اقدام بهداشتی مورد نیاز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را تأمین نماید (بند ۱۰). وزارت صنعت، معدن و تجارت کلیه اقدام بهداشتی را جهت تخصیص به شبکه های توزیع تخصصی به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تحویل دهد (بند ۱۱). وزارت صنعت، معدن و تجارت تدابیر لازم برای ثبات ذخایر کالایی مورد نیاز برای آخرسال و ماههای اولیه سال آینده را به عمل آورد (بند ۱۲) (جلسه هفتم ستاد مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۱۷).

ستاد مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۷).

دستورالعمل قبل تسهیلات دریافت نمودند نیز مجاز به دریافت ما به التفاوت تسهیلات طبق دستورالعمل جدید خواهند بود (بند ۶ جلسه سی و نهم مورخ ۱۳۹۹/۷/۱۲).

- سازمان امور اداری و استخدامی با مشورت سایر دستگاه ها فهرست ارگان های اداری قابل تعطیل و محدودیت های اداری را به ستاد عنوان کند. (بند ۲). برنامه کاری پرسنل نیروهای مسلح در دوران محدودیت، براساس دستورالعمل ستاد کل نیروهای مسلح عمل شود (بند ۳) (جلسه چهل و چهارم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۸/۲۴).

۳-۳. شفافیت و پاسخ گویی

شفافیت و پاسخگویی در الگوی حکمرانی خوب اعتماد و رضایت شهروندان را فراهم می کند و در اتحاد و بسیج ملی می تواند راهگشا باشد. از طرفی دیگر آگاهی شهروندان یک جامعه از طرق مختلف مانند رسانه ها و حضور در شبکه ها و تشکل ها تقویت خواهد شد. مشارکت سازماندهی شده و منسجم زمینه رفتاری و کارکردی با ثبات و قابل پیش بینی در آن جامعه را شکل می دهد. این نهادها و رسانه های آزاد هستند که با پیگیری مطالبات گروههای مختلف مردم و رصد فعالیتهای دولت می توانند هیولای دولت را رام کنند. بدون سازوکارهای پاسخگویی مناسب، ارتباطات حمایتی دولت و بخش خصوصی که البته برای توسعه ضروری است، حاصلی جز رانت و فساد ندارد (۱۱)

با توجه به وجود رسانه ها و شفافیت اطلاعات در الگوی حکمرانی خوب، صاحبان کسب و کار از توانایی لازم برای نقد سیاست های اقتصادی نادرست دولت و مقابله با تغییرات نابجا در قوانین برخوردار هستند. در این فضا ریسک سرمایه گذاری کاهش پیدا می کند و زمینه برای سرمایه گذاری و به دنبال آن

- دستورالعمل پرداخت تسهیلات به واحدهای کسب و کار بیشتر آسیب دیده از کرونا ۱۳۹۹ ستاد هماهنگی اقتصادی دولت و اصلاحیه مصوب جلسه مورخ ۱۳۹۹/۳/۳ (مصوب کارگروه مقابله با پیامدهای اقتصادی ناشی از کرونا) تصویب شد. (بند ۶) دستورالعمل اعطایی تسهیلات برای کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا مرتبط با بخش حمل و نقل مسافری برون شهری (هوایی، دریایی و ریلی) مصوب جلسه مورخ ۱۳۹۹/۳/۳ کارگروه مقابله با پیامدهای اقتصادی ناشی از کرونا، تصویب شد (بند ۷) (جلسه بیست و دوم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۳/۱۲).

- با عنایت به شرایط اقتصادی تحمیلی بر کشور ناشی از شیوع ویروس کرونا و همچنین تحریم های ظالمانه و با لحاظ ضرورت حمایت از اقشار آسیب پذیری، کلیه قراردادهای اجاره مربوط به املاک مسکونی استیجاری که تا تاریخ ۱۳۹۹/۴/۸ هنوز تمدید نشده است، در صورت عدم توافق بین طرفین و تمایل مستاجر تا سه ماه پس از اعلام رسمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به پایان شیوع کرونا و اتمام شرایط اضطراری تمدید میگردد. حداکثر افزایش میزان اجاره بها یا مبلغ رهن برای شهر تهران تا ۲۵ درصد، کلان شهرهای دیگر (مشهد، تبریز، اصفهان، شیراز، کرج، اهواز، قم، کرمانشاه) تا ۲۰ درصد و سایر شهرهای کشور تا ۱۵ درصد خواهد بود (بند ۹ جلسه بیست و چهارم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۳/۲۴).

- با پرداخت تسهیلات به کسب و کارهای آسیب دیده این حوزه بر اساس بنگاه محوری، مطابق دستورالعمل مصوب کارگروه موافقت شد. متقاضیان مجازند تا پایان آذر ماه سال جاری ثبت نام کنند. بازپرداخت اقساط این تسهیلات از اول اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۰ خواهد بود. بنگاههایی که با

مسایل عامه با همکاری همه جانبه میان قوای سه گانه در سطح اجتماع اجرا می شود.

گرچه از طرق مختلف از جمله توسط اعضاء ستاد اطلاع رسانی صورت می پذیرفته است؛ لکن آنچه مکتوب بوده ذیلاً اشاره می گردد؛ تا میزان موفقیت حاکمیت در رعایت این حق شهروندان و مؤلفه حکمرانی مطلوب مشخص گردد، چراکه به عقیده برخی اندیشمندان حکمرانی خوب چیزی جز ارتباط سودمند و پویا میان شهروندان و دستگاه حاکمه نیست. مصوبات ذیل به زیرمؤلفه دسترسی به اطلاعات و شفافیت مرتبط است. -برای کاهش آسیب اجتماعی، جلوگیری از شایعات و اخبار

غیرمؤثق در فضای مجازی، سامانبخشی به آشننگی اطلاعاتی و رسیدگی فوری و مؤثر به اشکالات مشاهده شده، کارگروهی ذیل بخش کمیته اطلاع رسانی و مدیریت جو روانی ستاد ملی مبارزه با کرونا با عضویت نمایندگان تام الاختیار دبیر شورایی امنیت ملی، دادستان کل کشور، دبیر شورای امنیت کشور، رییس سازمان صدا و سیما، وزرای فرهنگ و ارشاد اسلامی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، اطلاعات و ارتباطات و فناوری اطلاعات، ستاد کل نیروهای مسلح و با مسئولیت دبیر شورای عالی فضای مجازی در مرکز ملی فضای مجازی تشکیل میگردد. اولین موضوع قابل طرح در این کارگروه، بررسی و تصویب دستورالعمل مدیریت اخبار جعلی و محتوای آسیب رسان در فضای مجازی خواهد بود. حدود اختیارات این کارگروه در جلسه بعد (دوم فروردین ماه) توسط رییس مرکز فضای مجازی ارایه خواهد شد. (بند پنجم) جهت رصد دقیق اخبار منتشر شده از طریق کلیه رسانه های مکتوب و غیرمکتوب و در فضای مجازی، کارگروهی متشکل از سخنگوی دولت، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، دبیر شورای عالی فضای مجازی، نماینده تام الاختیار

افزایش تولید پیدا می شود. با چنین فضایی سرمایه انسانی هم افزایش می یابد. ارتقاء سرمایه انسانی از یک سو با سطوح بالاتر تولید در ارتباط است و تخصیص غیر بهینه منابع را کاهش می دهد (۱۲). تضمین حقوق بشر مهم ترین سنجه و معیار حکمرانی خوب به شمار می رود. مطابق حقوق بشر معاصر، هر رژیم سیاسی که به طور موثرتری از حقوق بشر و شهروندان خود در مقابل تجاوز و تعدی دفاع نمایند و مکانیزم های موثر حقوقی، سیاسی و اجرایی در اختیار شهروندان قرار دهد و خود را نسبت به آنان مسئول و پاسخگو بداند به همان میزان به حکمرانی خوب، شایسته یا مطلوب نزدیک خواهد بود (۱۳).

با توجه به مصوبات ستاد مبارزه با کرونا، زیر مولفه های "دسترسی به اطلاعات و شفافیت" و "دولت الکترونیک" را می توان از جمله زیر مولفه های حکمروایی مطلوب در دوران اپیدمی کرونا به شمار آورد که در ادامه به هریک اشاره شده است.

۳-۱- دسترسی به اطلاعات و شفافیت

دولت قانوناً متعهد به ارائه اطلاعات معنی دار و دقیق است. اخذ اطلاعات کامل و وافی، دسترسی به اطلاعات و شفافیت بیشتر، ارزیابی عملکرد دولت را آسانتر می کند و زمینه را برای پاسخگویی مهیا می سازد. مکانیسم ایجاد شفافیت چرخش آزاد اطلاعات، استفاده از تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات و دولت الکترونیک است. در امتداد رویکرد حکمرانی خوب، تأکید می شود حکومت ها برای حفظ ملت ها و همگام کردن آنها با خود باید در کلیه امور شفاف عمل کنند؛ شفافیتی که مبنای توسعه همه جانبه باشد، این شفافیت عملی نمی شود مگر اینکه سازوکار موازنه و مراقبه میان شاخه های حکومتی به دقت توسعه یابد و قوانین و خط مشی های تعیین شده برای حل

- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان صدا و سیما اطلاع رسانی و آموزش عمومی در زمینه علائم بیماری، لزوم حفظ فاصله اجتماعی و افزایش حساسیت نسبت به اجرای دستورالعمل های بهداشت در سطح عموم را تقویت نمایند (جلسه بیست و دوم مورخ ۱۳۹۹/۳/۱۰).

- کمیته اطلاع رسانی ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا با هماهنگی دستگاههای عضو به خصوص صدا و سیما نسبت به تهیه یک برنامه چند وجهی آموزشی و اطلاع رسانی در راستای جلوگیری از عادی سازی روند بیماری و ادامه بیماری و ادامه حساسیت های مرتبط با آن اقدام نماید (بند نهم جلسه بیست و چهارم مورخ ۱۳۹۹/۳/۲۴).

- به منظور ایجاد هماهنگی در اطلاع رسانی: الف- اطلاع رسانی در مورد آمار متوفیان، مبتلایان، درمانهای دارویی، امور بهداشتی، تعطیلی یا محدودیت مشاغل و صنوف و مراکز و دیگر موارد مرتبط با بیماری کرونا صرفاً از طریق مراجع رسمی مشخص شده و با هماهنگی با کمیته اطلاع رسانی انجام میگردد. ب- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مرجع رسمی اطلاع رسانی در حوزه های درمانی و بهداشتی، کمیته اجتماعی، امنیتی و انتظامی مرجع اطلاع رسانی در حوزه محدودیتها یا تعطیلی مشاغل در سطح کشوری و استانداری ها مرجع اطلاع رسانی در سطح استانی هستند (بند پنجم جلسه بیست و نهم مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۸).

- کمیته اطلاع رسانی موظف است با توجه به نقش مؤثر اقناع و همراه بودن مردم در رعایت پروتکل ها و ضرورت فرهنگ سازی در تغییر سبک زندگی مردم، برنامه اجرایی برای اقناع سازی و همراه سازی مردم و بالا بردن اثر بازدارندگی شامل

سازمان صدا و سیما و قوه قضاییه به صورت روزانه تشکیل جلسه داده و هرگونه تخطی از سیاستهای تنظیم شده را پایش و متنا سب با شدت تخلف به صورت سریع و قاطع اقدام می نمایند. حدود اختیارات این کمیته در جلسه بعد توسط وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ارایه شود (بند ششم) (جلسه هشتم ستاد مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۴).

- اطلاع رسانی و اقناع برای اجرای طرح فاصله گذاری اجتماعی باید به گونه ای باشد که منجر به بیشترین همکاری مردمی و کمترین تخلف، جریمه و مجازات شود. (بند سوم) برنامه های اطلاع رسانی و اقناعی با هماهنگی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تقویت شود. (بند چهارم) نسبت به انتشار اخبار و اطلاعات نادقیق و نادرست حساسیت بیشتری اعمال شود (بند پنجم) (جلسه دوازدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۹).

- پیوست آموزشی، اقناعی و افکار عمومی برای اجرای طرح "فاصله گذاری هوشمند" شامل موارد زیر توسط کمیته اطلاع رسانی و تبلیغات طراحی و توسط صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، رسانه های جمعی دیگر و رسانه های فعال در فضای مجازی اجرا شود: الف- اصل "در خانه بمانیم" برای عموم مردم باید مورد توجه باشد و مردم باید تشویق شوند تا جز در موارد لازم از خانه خارج نشوند. ب- مردم باید از آخرین وضعیت بیماری در کشور آگاه باشند، کارکرد وپروس و بیماری را بشناسند، انگیزه و آموزش لازم برای حفاظت از خود و دیگران را داشته باشند و مسأله جداسازی مبتلایان و افراد مشکوک به بیماری از دیگران را جدی بگیرند (بند دوم جلسه سیزدهم مورخ ۱۳۹۹/۱/۱۲).

محتوا، ساختار، اطلاع رسانی و ... را با زمانبندی تهیه و ارسال نماید (بند سوم جلسه سی و نهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۷/۱۲).

۳-۲. دولت الکترونیک

بر اساس نظریه برخی کارشناسان در بحران کرونا و پس از آن؛ حکمرانی خوب، حکمرانی الکترونیک است. در سال‌های اخیر پیشرفت‌ها در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، منجر به آغاز عصر جدید اصلاح حیات در بخش عمومی شده است. دولت الکترونیک یا دولت دیجیتال به استفاده دولت از فناوری اطلاعات برای جایابی اطلاعات بین مردم، سازمانها، بازار و ارکان دیگر دولتی گفته می‌شود (۱۴). برنامه‌های اجرایی دولت الکترونیک و حرکت به سمت حکمرانی الکترونیک، نه فقط به منظور ارائه هرچه مطلوبتر خدمات به شهروندان، بلکه برای ترغیب مردم به مشارکت در فرآیندهای تصمیم‌گیری، الزام دولت و دستگاه‌های عمومی غیر دولتی به پاسخگویی بیشتر و عملکردهای کارتر و شفافتر، بهبود کارایی و اثربخشی بخش عمومی، افزایش مشارکت مردم در امور عمومی و ایجاد شفافیت و پاسخگویی در امور دولتی طراحی شده است (۱۵).

مزایای بسیاری بر تحقق دولت الکترونیک مترتب است؛ تبادل سریع و آسان داده‌ها و اطلاعات، دسترس مستقیم و سریع شهروندان به اطلاعات مورد نیاز، صرفه جویی در انرژی، زمان، منابع و هزینه‌ها، افزایش کارایی و بهره‌وری، آثار مثبت زیست محیطی، بهبود پاسخگویی به شهروندان، افزایش شفافیت فعالیتهای دولت و در نتیجه کاهش فساد اداری، ساده سازی فرایندهای دولتی و کاهش بوروکراسی از اهم این مزایا به شمار می‌آید (۱۶). اما نقش دولت الکترونیک صرفاً ارائه

اطلاعات و خدمات نیست، بلکه می‌تواند علاوه بر ارتباط با شهروندان و بخش خصوصی، ارتباطات استراتژیکی بین سازمانها و بخش دولتی ایجاد نماید. چنین تعاملی باعث بهبود همکاری بین سازمان‌های دولتی شده و اجرای سیاستها و خط مشی‌های دولت را تسهیل می‌نماید (۱۷). مراحل استقرار دولت الکترونیک؛ مرحله ظهور اولیه^۱، توسعه^۲، تعامل^۳، تبادل و یکپارچه سازی کامل^۴ است (۱۸). دولت الکترونیک قادر است امکان مشارکت فعال تمامی اشخاص ذی نفع در خط مشی گذاری را فراهم نموده، میان خط مشی‌ها هماهنگی بهتر ایجاد کرده، همکاری و اجرای شبکه‌ای خط مشی‌ها را به روشی آسانتر و سریع‌تر تبدیل نموده این اطلاعات را به صورت ارزان در اختیار همگان قرار دهد که تمامی این موارد در راستای تحقق حکمروایی مطلوب ازاهمیتی وافر برخوردار است (۱۹).

اولین تلاش‌ها برای ایجاد دولت الکترونیک به قانون برنامه‌های سوم و چهارم توسعه بر می‌گردد که در آن دولت موظف به توسعه در زمینه فناوری، اطلاعات و ارتباطات و فراهم نمودن زیرساختارهای دولت الکترونیک شده است. مواد ۲۸، ۱۲۵ و ۱۶۰، ۱۱۶، ۱۲۴، ۱۱۲، ۱۰۳، ۹۴، ۵۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در همین زمینه تدوین گردیده و در ادامه این حرکت برنامه چهارم نیز در مواد ۳۳، ۴۴، ۵۷ و ۱۳۱ بر این موضوع تأکید نموده است. ذیلاً به مصوبات ستاد ملی کرونا در این حوزه می‌پردازیم تا به تحلیل صحیح رفتار حاکمیت در این حوزه پرداخته شود.

- برای کاهش خروج افراد از منزل و تماسهای غیرضروری، افزایش ظرفیت شبکه توزیع و خرید الکترونیک با ارایه مشوق

³ - Transactional Presence.

⁴ - Seamless or fully integrated.

¹ - Emerging Presence.

² - Enhanced Presence.

های اقتصادی با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در دستور کار قرار گیرد. (مشوق توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت و معاونت علمی و فناوری رییس جمهور و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه و در دولت تصویب شود (بند بیست و سوم جلسه دهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۲).

- برای کاهش خروج افراد از منزل و تماسهای غیرضروری، افزایش ظرفیت شبکه توزیع و خرید الکترونیک با ارایه مشوقهای اقتصادی با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت در دستور کار قرار گیرد (بند بیست و چهارم جلسه دهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۲).

- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است توسعه هر چه بیشتر تجارت الکترونیک را دنبال و نسبت به رفع آن موانع اقدام کند و در جلسه بعد گزارش تأثیر تصمیمات ستاد در تشویق فروش اینترنتی و پیشنهادهای بهسازی تجارت الکترونیک را ارایه کند (بند ششم جلسه دوازدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۹).

- استفاده از امضای دیجیتال برای ایجاد و تأیید محتوای دیجیتال حاوی داده های مندرج در اسناد تجاری لازم الاجرا، پرداخت حق تمبر و احراز هویت اشخاص با رعایت ضوابط مقرر در مواد (۷) تا (۱۰) و (۱۴) قانون تجارت الکترونیکی - مصوب ۱۳۸۲ - کفایت میکند و محتوای دیجیتال امضا شده از این طریق در حکم اسناد کاغذی، سند پرداخت حق تمبر و احراز هویت حضوری در مبادلات تجاری و مالی است (بند ششم جلسه نوزدهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۱).

- در پیاده سازی دولت الکترونیک تسریع شود (بند هشتم

جلسه بیست و هفتم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۲).

۳-۴. اجماع محوری

حکمرانی خوب^۱ مترادف با اصطلاح دولت خوب^۲ نیست؛ چراکه دولت تنها به قوه مجریه اشاره دارد، در حالی که حکمرانی خوب قوای سه گانه و سایر نهادهای جامعه را در بر می گیرد. دولت به ساختارهای نهادی رسمی و اختیار و استقلال در تصمیم گیری ها اشاره دارد و حکمرانی دولت ها بیشتر بیان کننده رابطه بین دولت و نیروهای غیردولتی است (۱). هر چه مشارکت اجتماعی افزایش یابد، حکمرانی مطلوب تقویت می- شود، چراکه مشارکت اجتماعی سبب افزایش حساسیت و علاقه مردم به سرنوشت جامعه و تحکیم وحدت و انسجام ملی می شود و بر سطح آگاهی مردم از مسایل اجتماعی می افزاید (۲۰). سرمایه اجتماعی از عوامل مهم مؤثر بر حکمرانی خوب به شمار می آید. نظارت جامعه مدنی بر تصمیم گیری و عملکرد بخش دولتی و مشارکت در این امور نوعی موازنه سازی و ابزاری مهم برای بهبود حکمرانی است. این فرایند باعث شفاف شدن دولت در منظر مردم و افزایش اختیارات شهروندان برای ایفای نقش فعال در سطح کلان نیز می شود. سرمایه اجتماعی به مشارکت فعال شهروندان منجر می شود و این فرصت را برای شهروندان فراهم می کند که خودشان مشارکت فعالی در تصمیم گیری ها داشته باشند و کنش های جمعی به راحتی منجر به نتیجه گردد. در نتیجه ی این تحولات هم شهروندان عقلانی می شوند و هم فضای جامعه در سطح نخبگان رقابتی می شود. علاوه بر این با افزایش اعتماد اجتماعی و بالا رفتن مشارکت مدنی شهروندان، هزینه اجرای قوانین و سیاست های حکومت کاهش

1. Good governance

2. Good government

می یابد و مردم با مشارکت در مدیریت جامعه با دولت همکاری مطلوب خواهند داشت. سرمایه اجتماعی شرط لازم برای حکمرانی خوب است. حکمرانی خوب در کشور نیازمند توازن قدرت میان دولت و جامعه مدنی است، یکی از شرایط علی این توازن را می توان در تقویت و افزایش سرمایه اجتماعی جست و جو کرد (۲۱). اجماع محوری سومین مولفه‌ی احصا شده از مولفه های حکمرانی مطلوب در دوران اپیدمی کرونا است که خود در برگیرنده دو زیر مولفه‌ی "تعامل دولت و مردم افزایش سرمایه اجتماعی" و "توجه به تشکل های مردم نهاد و جامعه مدنی" است که در ادامه به تبیین هر یک پرداخته شده است.

۳-۴-۱. تعامل دولت و مردم و افزایش سرمایه

اجتماعی

مطالعات بیانگر آنند که هرگونه تغییر مستلزم پذیرش اهداف آن تغییر توسط عوامل اجرایی تغییر بوده و این پذیرش خود مستلزم تعامل سازنده‌ی دوجانبه میان مدیران و عوامل اجرایی تغییر است. با این توصیف، انتظار تغییر در نگرش و رفتار مردم در تغییر شیوه زندگی و تبعیت از مصوبات ستاد مبارزه با کرونا جز با تعامل سازنده و دوسویه‌ی دولت و مردم و تحقق سرمایه اجتماعی امکان پذیر نخواهد بود. سرمایه اجتماعی از عوامل مهم مؤثر بر حکمرانی خوب به شمار می آید. نظارت جامعه مدنی بر تصمیم گیری و عملکرد بخش دولتی و مشارکت در این امور نوعی موازنه سازی و ابزاری مهم برای بهبود حکمرانی است. راهکارهایی مانند تبلیغات اقناعی، قدردانی از مردمی که همکاری لازم را جهت تحقق مصوبات دارند، بهره گیری از ظرفیت فضای مجازی و فرهنگ سازی جهت تغییر سبک زندگی مردم از جمله مقوله های این زیرمولفه است که در ادامه به تعدادی از مصوباتی که زمینه ساز تحقق این زیر

مولفه بشمار می آیند عنوان شده است:

- تمامی ظرفیت های رسانه ای کشور موظفند با «کمپین در خانه بمانیم» اقدام نمایند و به صورت اقناعی مردم را تشویق کنند تا در ایام تعطیل کمتر به مسافرت رفته و با دیگران کمترین مواجهه حضوری را داشته باشند (بند اول جلسه نهم ستاد مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۶).

- در برنامه های صدا و سیما برای اجابت درخواست ستاد ملی مبنی بر کاهش سفر و تردد قدردانی شود (بند ۱۲ جلسه دهم ۱۳۹۹/۱/۲).

- کمیته اطلاع رسانی ستاد ملی موظف است با همکاری و بهره گیری از همه ظرفیتهای موجود (صدا و سیما، فضای مجازی، تبلیغات محیطی و ...) نسبت به برنامه ریزی و اجرای طرح های اقناعی برای ترغیب عمومی به استفاده مستمر از ماسک در اماکن سرپوشیده و وسائل حمل و نقل عمومی و آموزش نحوه تولید ماسک در منازل اقدام نماید (بند ششم جلسه بیست و ششم مورخ ۱۳۹۹/۴/۸).

- اطلاع رسانی و اقناع برای اجرای طرح فاصله گذاری اجتماعی باید به گونه ای باشد که منجر به بیشترین همکاری مردم و کمترین تخلف جرمه و مجازات شود (بند ۳ جلسه دوازدهم مورخ ۱۳۹۹/۱/۹).

- روش های اجرایی نظارت شامل نظارت های مردمی (همگانی)، نظارت های سازمانی، خود اظهاری، استفاده از ظرفیت های حاکمیتی و سامانه های فعال در فضای مجازی است (بند ۷ جلسه بیست و هشتم مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۱).

- کمیته اطلاع رسانی موظف است با توجه به نقش مؤثر اقناع و همراه نمودن مردم در رعایت پروتکل ها و ضرورت فرهنگ سازی در تغییر سبک زندگی مردم، برنامه اجرایی برای

ب- کارگروه مراسم عزاداری با مسئولیت سازمان تبلیغات اسلامی و مشارکت دستگاهها و نهادهای رسمی و مردمی ذیربط، ذیل کمیته امنیتی، اجتماعی و انتظامی تشکیل میشود و وظیفه هماهنگی، پیگیری و نظارت بر اجرایی شدن این دستورالعمل را برعهده دارد (بند سوم جلسه سی ام ستاد مورخ ۱۳۹۹/۵/۴).

درنهایت مولفه های حکمروایی خوب با توجه به مصوبات ستاد مبارزه با کرونا را می توان بصورت زیر متصور بود.

نتیجه گیری

یکی از دغدغه های اساسی هر حاکمیتی توسعه یافتگی بوده و از مهمترین عوامل رشد و توسعه اقتصادی کشورها، حکمرانی مطلوب است. گرچه رشد و توسعه در دوران کرونا نیز دارای اهمیت است؛ مشخصاً با تغییرات حاصله می بایست در حوزه قاعده گذاری توسعه ای روش نوین و مطلوبی مورد توجه قرار گیرد. بدیهی است مولفه های حکمروایی مطلوب در دوران بحران مانند شرایط عادی نخواهد بود و شاخص های حکمرانی مطلوب با نتایج حاصله ارزیابی خواهد شد. اصطلاح «چگونگی» با فرایند انتخاب و گزینش راهکارها، ساختارها، تخصیص منابع و افراد مرتبط است. سازماندهی متغیرهای حکمرانی (دولت، بازار، جامعه مدنی) به شیوه های گوناگون امکان پذیر است و تعادل بین آنها به معنای سهم مساوی آنها در حکمرانی نیست.

آنچه مسلم است ظرفیت جامعه (نوع سیستم) نقش تعیین کننده در نوع تعامل و تعادل متغیرهای حکمرانی ایفاء می کند. همانگونه که ذکر آن رفت، پس از بررسی مصوبات ستاد مبارزه

اقناع سازی و همراه سازی مردم و بالا بردن اثر بازدارندگی شامل محتوا، ساختار، اطلاع رسانی و ... را با زمانبندی و تهیه و ارسال نماید (بند ۳ جلسه سی و هفتم ستاد ملی کرونا مورخ ۱۳۹۹/۶/۲۹).

۲-۳-۴. توجه به تشکل های مردم نهاد و جامعه مدنی

افزایش انجمن های اجتماعی و تقویت جامعه ی مدنی در قالب تقاضاها و حمایت ها از نظام سیاسی می توانند با تأثیر بر تصمیمات و کنش های دولت، بر کارآمدی و پاسخگویی نظام سیاسی بیفزاید. تشکلهای مردم نهاد یکی از مهمترین تاثیرگذارترین نهادهای فعال در کشور ایران بوده است که نقش آفرینی های آنها در شکل گیری انقلاب اسلامی نیز برکسی پوشیده نیست. توجه به دغدغه های این دست از نهادها در دوران اپیدمی کرونا و به رسمیت شناختن آن، علاوه بر تحقق حکمروایی مطلوب، تسهیلگر تقویت سرمایه اجتماعی خواهد بود. مصوباتی که به این مهم پرداخته بودند عبارتند از:

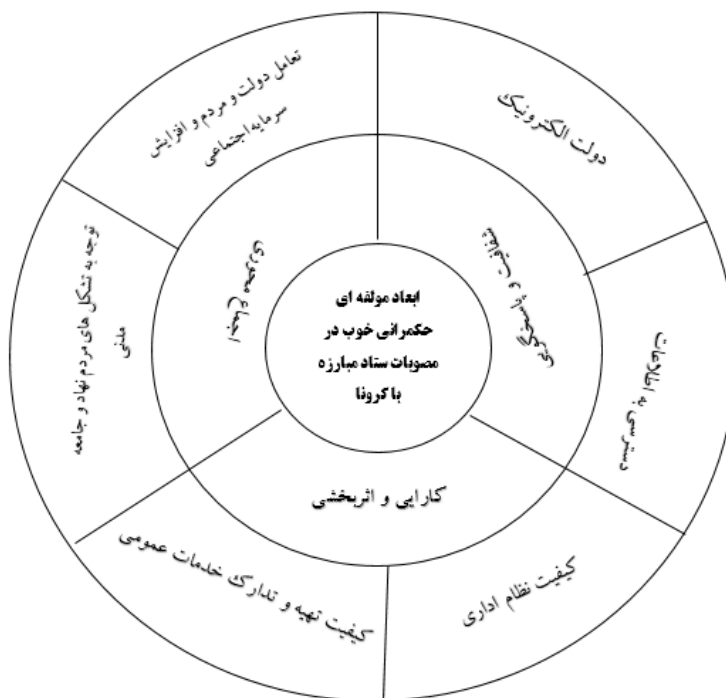
- سازمانهای مردم نهاد برای مقابله با کرونا در عرصه های مختلف بسیج شوند (بند هجدهم جلسه دهم ستاد مورخ ۱۳۹۹/۱/۲).

- ضوابط برگزاری مراسم عزاداری ابا عبدالله الحسین (ع) به شرح زیر تعیین میشود:

الف- به منظور اجرای مطلوب برنامه های سوگواری در ایام محرم همراه با جلوگیری از شیوع بیماری کرونا در کشور، دستورالعمل ویژه ای که در کمیته های اجتماعی - امنیتی و بهداشتی تهیه شده برای اجرا توسط وزارت کشور ابلاغ میشود و به دو کمیته ذیربط اجازه داده میشود در صورت نیاز دستورالعمل ویژه عزاداری را اصلاح نمایند.

بایسته های حکمروایی مطلوب است که در ادبیات این حوزه و در میان مؤلفه های حکمرانی خوب، از اهمیت بیشتری برخوردار است.

با کرونا سه مولفه محوری حکمروایی خوب را از آن می توان استنباط نمود که عبارتند از " کارایی و اثربخشی"، " شفافیت پاسخگویی" و " اجماع محوری". کارایی و اثربخشی از مهمترین

شکل ۱: مولفه ها و زیر مولفه های حکمروایی مطلوب در دوران اپیدمی کرونا

کیفیت مطلوب و بهای مناسب، تأثیر فزاینده ای داشته باشد. نمونه اعتماد به بخش خصوصی و نظارت دولت را می توان در تولید و توزیع مطلوب کالاهای شوینده و بهداشتی در اثنای مواجهه با ویروس کرونا در مقایسه با برخی کشورهای جهان اشاره کرد. در ادبیات حوزه حکمروایی مطلوب نیز از مولفه کارایی و اثر بخشی به عنوان یکی از مهمترین مولفه های حکمروایی مطلوب یاد شده است.

مولفه دوم حکمروایی مطلوب که از مصوبات ستاد مبارزه با کرونا استنباط می شود، مولفه شفافیت و پاسخگویی است.

از موضوعات مهم اقتصادی توجه حکمران خوب به بهبود سیاست های اقتصادی از جمله مقررات زدایی، خصوصی سازی و رقابت پذیری است که در برهه کنونی اهمیت خود را بیش از پیش نشان می دهد؛ چراکه دستگاه حاکمیت در حال مواجهه با بحرانی جهانی است و این بخش خصوصی است که باید در شرایط موجود بازار را به نحو مطلوب اداره و چرخه اقتصاد را تحرک بخشد. تقویت بخش خصوصی و اعتماد به آن با نظارت دولت بر اجرای صحیح قواعد موجود و عندالاقضا اصلاح فوری آن، می تواند در تسهیل روند تولید و توزیع کالا و خدمات با

شفافیت و پاسخگویی در الگوی حکمرانی خوب، اعتماد و رضایت شهروندان را فراهم می کند و در اتحاد و بسیج ملی می تواند راهگشا باشد. از طرفی دیگر آگاهی شهروندان یک جامعه از طرق مختلف مانند رسانه ها و حضور در شبکه ها و تشکل ها تقویت خواهد شد. مشارکت سازماندهی شده و منسجم زمینه رفتاری و کارکردی با ثبات و قابل پیش بینی در آن جامعه را شکل می دهد. یکی از مهمترین حقوق شهروندی، حق دستیابی به اطلاعات کامل و تحریف نشده است.

بر اساس نظریه برخی کارشناسان در بحران کرونا و پس از آن؛ حکمرانی خوب، حکمرانی الکترونیک است. برنامه های اجرایی دولت الکترونیک و حرکت به سمت حکمرانی الکترونیک، به منظور ارائه مطلوب خدمات به شهروندان، بهبود کارایی و اثربخشی بخش عمومی و ایجاد شفافیت و پاسخگویی در دوران کرونا مطلوب خواهد بود. گرچه ایجاد زیرساختها دولت الکترونیک و بکارگیری آن در جهت ارائه اطلاعات قابل اعتماد و کاربردی به عامه مردم از جمله مصوبات ستاد مبارزه با کرونا بوده و ضرورت به اشتراک گذاری اطلاعات دقیق در شرایط بحران جهت ممانعت از شایعه سازی و جلب اعتماد مردم به رسانه های خارجی بر کسی پوشیده نیست، اما به نظر میرسد دستگاه حاکمیت در دوران شیوع بیماری کرونا در این خصوص عمل مطلوبی نداشته و تناقض در ارائه اطلاعات از سوی ستاد ملی مبارزه با کرونا و مسئولین ذیربط منجر به سردرگمی در میان افشار جامعه و کمرنگ شدن اعتماد عمومی، نقض حقوق شهروندی و متعاقب آن ضعف در بکارگیری مؤلفه های حکمرانی مطلوب گردیده است.

سومین مؤلفه حکمروایی خوب احصا شده از مصوبات ستاد مبارزه با کرونا، "اجماع محوری" است. در راستای تمرکز زدایی

و اجماع محوری توجه به تشکل های مردم نهاد و جامعه مدنی حایز اهمیت بسزایی است. سرمایه اجتماعی شرط لازم برای حکمرانی خوب است. با افزایش سرمایه اجتماعی در جامعه و بالا رفتن اعتماد عمومی و مشارکت مدنی شهروندان، همکاری و تعامل دولت و مردم افزایش یافته و تناسب اقتدار دولت و جامعه ی مدنی با تمرکز زدایی از قدرت ایجاد خواهد شد.

یکی از عواملی که باعث گسترش سرمایه اجتماعی در یک کشور میشود، افزایش تعداد سازمان های بین المللی و تشکل های مردم نهاد است تا در پرتو این تعاملات، فضای جامعه در سطح نخبگان، رقابتی شود. مصوبات ستاد ملی کرونا در این خصوص بسیار اندک و توصیه ای بوده است و این نشان از عدم اهمیت سمن ها (سازمان های مردم نهاد) برای دستگاه حاکمه است؛ با این وجود، در بحران کرونا شاهد مشارکت حداکثری خودجوش مردمی بوده و هستیم؛ لکن مباحث بهداشتی پیچیدگی هایی دارد که ورود به عرصه کمک رسانی را سهل الوصول نمی نماید و نظارت دولتی را می طلبد.

درنهایت بنظر می رسد نتایج حاصل از این پژوهش از دومنظر می تواند مورد استفاده فعالان این حوزه قرارگیرد؛ نخست آنکه با شناخت مؤلفه های حکمروایی خوب احصا شده وضعیت فعلی مصوبات ستاد مبارزه با کرونا در قالبی ساختاریافته در دسترس است که می تواند در تسهیلگر بکارگیری رویکرد تصمیم گیری سیستمی توسط متولیان امر باشد و دوم آنکه خلاهای موجود و کاستی های کارکردی در تدوین مصوبات در راستای تحقق مؤلفه های حکمروایی مطلوب و هدف غایی آن که رسیدن به توسعه پایدار در دوران کرونا و پسا کرونا است شناسایی شده و می توان با رویکردی سیستمی نسبت به حذف آن اقدامات لازم را مبذول داشت.

منابع

- 1- Dadgar Y, Nazari R. The impact of economic growth and good governance on misery index in Iranian economy. Springer Science, Eur J Law Econ. 2006; 19 (2): 12-25
- 2- Abbasi B, Sadeghi M H. Comparing the Competencies of the Supreme Council of Crisis Management and the Crisis Management Organization with the Components of Good Governance, Quarterly Journal of Administrative Law. 2019; 5 (15): 103-124. [in persian]
- 3- Safarian R, Imam Jomehzadeh J. a model of good governance; Social Capital and Comprehensive Development, Government Studies, 2017; 3 (12): 145-181. [in persian]
- 4- Alikhani S, Eslami R, Niavarani S. The Capacities of the Iranian Constitution in Increasing Citizen Participation in the Light of Good Governance Strategies. Quarterly Journal of Private and Criminal Law Research. 2020; 4(15) 178-191. [in persian]
- 5- Habibzadeh T, Seifi H. The Impact of Good Governance on the Execution of the Right to Development with Emphasis on the National Dimension. Judicial Law Perspectives Quarterly. 2013; 62(4): 51-78. [in persian]
- 6- Bashiri A, Shaghaghi Shahri V. Good Governance, Corruption and Economic Growth (An Economic Approach to Good Governance). Business Studies. 2011; 48(4): 121-142. [in persian]
- 7- Sharifzadeh F, Qolipour R. Good Governance and the Role of Government, Tehran: Farhang-e-Management Publications. 2003; 1(2): 93-109. [in persian]
- 8- Hodavand M. Good Governance; Development and Human Rights, Journal of Constitutional Rights. 2005; 15 (7): 79-93. [in persian]
- 9- Mehrpour H. The scope of authority of institutions in the constitution and the need to adhere to it, Journal of Legal Research. 2010; 17(2): 21-43. [in persian]
- 10- Hashemi M. Constitutional Law of the Islamic Republic of Iran, Tehran: Mizan Publications: 2005, vol: 1. [in persian]
- 11- Imam Juma Zadeh J, Shahram Nia A M, Safarian R. a model of good governance; Collaborative Society and Efficient Government in Development Management. Political Science Quarterly. 2016; 12 (36): 165-173. [in persian]
- 12- Stiglits J. Globalization and Development. in: David Held, Mathias Koeing – Archibugi, Taming Globalization: Frontiers on Governance, Cambridge. Polity Press; 2003. [in persian]
- 13- Zarei M H. Good Governance, Governance and Government in Iran. Journal of Legal Research. 2004; 14(7): 35-74. [in persian]
- 14- Joshi P R, Islami S. E-Government Maturity Model for Sustainable E-Government Services from the Perspective of Developing Countries. Sustainability, 2018;10(6): 1050-1071. [in persian]
- 15- Gholipour Soteh R. Designing an e-Government Model in the thical Framework of Good Governance. Ethics in Science and Technology Quarterly. 2009; 14(2). [in persian]
- 16- Gupta M P, Jana D E. government evaluation: A Framework and Case Study. Government Information Quarterly. 2003; 20(5): 387 -365. [in persian]
- 17- Bateni A, Yazdan Shenan M A. look at the Process of Forming e-Government and the Challenges Facing It. Jurisprudence and Law. 2006; 18(3): 67-85 .[in persian]
- 18-Karacapilidis N, Loukis E, Dimopoulos S. Computer supported G2G Collaboration for Public Policy and decision making. The Journal of Enterprise Information Management. 2006; 18(5): 602-624
- 19- Roy, I. Civil society & good government; Re

conceptualizing the interface. World development. 2008; 36 (4): 667-705. [in persian] the interface. World development. 2008; 36 (4): 667-705.[in persian]
20- Pour ezat A, Taheri Attar Gh. The Application of Good Governance for Nation-Building in the Light of Interdisciplinary Studies. Quarterly

Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities. 2010; 3 (1): 173-193.

21- Mirza Aghansab Gardroodbari I, Mehdi T. Social Capital and Good Governance, Case Study: Developing Countries. Quarterly Journal of Applied Economics. Fourth Year, 2014; 18(3): 31-52. [in persian]

Components of Good Governance in the Corona Era by Looking at the Approvals of the National Anti-Corona Headquarters (with Emphasis on the Legal and Managerial Dimension)

Fezzeh Salimi*¹, Mohammad Bagher Parsapour², Zahra Nikkhah Farkhani³

1. Assistant Professor, Faculty of Human Science, university of bojnord, Bojnord, Iran.

2. Associate Professor, Faculty of Law, Tarbiate Modares University, Tehran, Iran.

3. Associate Professor, Faculty of Human Science, university of bojnord, Bojnord, Iran.

Received: 22 August 2021

Accepted: 23 November 2021

Published: 26 September 2022

***Corresponding Author**

Fezzeh Salimi

Address: University of Bojnord, 4 km of Esfarain Road, Bojnord, Iran

Postal Code : 9453155111

Tel: 09151031510

Email: fe.salimi@ub.ac.ir

Citation to this article:

Salimi F, Parsapoor MB, Nikkhah Forghani Z. Components of good governance in the corona era by looking at the approvals of the national Anti-Corona headquarters (with emphasis on the legal and managerial dimension) . Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine. 2022; 15: 185-205.

Abstract

Corona is a global crisis that has affected government systems. The transition from crisis to crisis requires prudent measures. Governance is a continuous process through which conflicting interests are harmonized and cooperative actions are taken. The latest theory in this concept is good governance, which is doubly important in times of crisis. Good governance is the product of the favorable participation of the three institutions of government, civil society and the private sector. The components of good governance are numerous from the perspective of the World Bank, the United Nations, and thinkers in this field. The National Anti-Corona Headquarters was established by the order of the Supreme Leader and based on the approval of the Supreme National Security Council in March 2020 to take appropriate decisions regarding the treatment of Covid-19 disease, including announcing closures and other restrictive measures in case of violation of health instructions. In this research, with a descriptive-analytical method, an attempt has been made to explain the components of good governance in this period according to the unique legislative approvals in this field, while determining the competence of the mentioned headquarters in regulating. From the authors' point of view, the approvals of the Corona National Headquarters as one of the sub-councils of the Supreme National Security Council are beyond the ordinary law and among the existing components; Efficiency and effectiveness, transparency and accountability and pivotal consensus were recognized.

Keywords: Corona, Good governance, Efficiency, Transparency, Pivotal consensus.

